

DOKKEN 2050

Overordnet strategi

Transformasjon fra godshavn til ny bydel

Høringsutkast

07.01.2021

BERGEN
KOMMUNE

Innhold

Forord – Bli med i utviklingen av Dokken!	1
Formål og struktur	2
Oversikt visjon – mål – strategier	6
Visjon.....	7
Mål	9
Strategier	14
Kommende arbeid	28
Deltakelse.....	29
Referanser.....	30

Forord

Bli med i utviklingen av Dokken!

Overordnet strategi er det første trinnet i utviklingsarbeidet med Dokken. Det er her vi begynner å peke ut retningen for hva vi ønsker å oppnå når Dokken går fra en industrihavn til en yrende og mangfoldig bydel. Med visjonen og målene tegner vi et bilde av det vi ønsker å se i 2050, og med strategiene gir vi rammene for de første års utvikling.

Det er vanskelig, om ikke umulig, å se inn i fremtiden. Men med Overordnet strategi som kompass, tror vi at vi kan ta de første skrittene i riktig retning. Vi planlegger en prosess der det er god plass for det uventede og for en trinnvis utvikling, og vi planlegger også en prosess der Overordnet strategi utvikler seg når Dokken utvikler seg. Ved å regelmessig gjennomgå aktualiteten på Overordnet strategi og når det er behov revidere strategiene, tror vi at dette kompasset vil fungere lenge.

Overordnede strategi er utviklet i en åpen og transparent prosess, og det er slik vi ønsker å fortsette arbeidet. Derfor inviterer vi alle som vil være med å bli med på utviklingen av Dokken!

Anne Iren Fagerbakke

Programleder, Utviklingsprogram for Dokken

Kommunaldirektør, Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling

Formål og struktur

Overordnet strategi skal gi nødvendig retning, rammer og føringer for det videre utviklingsarbeidet på Dokken. For å kunne prioritere og koordinere prosjekter og aktiviteter som skal pågå over så lang tid, trenger vi felles mål og fremtidsbilder som konkretiserer visjonen og hjelper oss å kommunisere hva vi ønsker å få til. Tydelige strategier vil ytterligere konkretisere hvordan vi kan få det til, og hva vi må prioritere.

Overordnet strategi skal være et robust styringsverktøy med strategiske mål som står seg over tid, men med plan for gjennomføring som jevnlig oppdateres for å tilpasses til læring av arbeidet underveis.

Bakgrunnen for transformasjon av Dokken

Dokken og Jekteviken er arealer med sentral lokalisering og god tilgjengelighet, og er i dag et stort havneområde med full drift av gods- og passasjertrafikk. Den 7. desember 2018 fattet Havnerådet prinsippvedtak om å flytte godshavnen til Ågotnes i nye Øygarden kommune. Den 19. Juni 2019 vedtok bystyret i Bergen oppstart av offentlig plan- og programarbeid for transformasjon av Dokken og Jekteviken til en ny bydel. I bystyrevedtaket legges det stor vekt på potensialet og kvalitetene som havneområdet har for å kunne utvikles til en attraktiv bydel med en blanding av bolig, næring, kultur og rekreasjon med god allmenn tilgang til sjøen. Det legges også stor vekt på samlokaliseringen av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet på Dokken, og hvilke muligheter nasjonale og regionale Havbyen Bergen-funksjoner de kan ha for bydelen og byen.

Havbyen Bergen

I Bergen har man alltid levd av og med havet. I dag har Bergen viktige og verdensledende nærings-, forsking-, utdanning- og forvaltningsmiljøer innenfor marin, maritim, reiseliv og energiproduksjon. Byrådet ønsker at Bergen skal ta en internasjonal rolle som en klima- og miljøvennlig havby og Dokken vil være en viktig del av fremtidens Havbyen Bergen.

Over 200 dekar frigjøres til byutviklingsformål når godshavnen flyttes ut av byen. Transformasjonsområdet Dokken strekker seg fra Jekteviken i nordøst til Møhlenpris kaien sør for Puddefjordsbroen. Bergen kommune eier mesteparten av arealet, det vil si 220 dekar. Utvikling og realisering av Dokken til en ny bydel i Bergen sentrum vil kunne ta flere tiår. Arbeidet med å endre Dokken fra godshavn til en fremtidsrettet bydel vil bestå av mange prosjekter og involvere de fleste av kommunens ansvarsområder og mange eksterne aktører. Arbeidet er organisert utfra en programmodell som vi mener vil gi positive resultater med tanke på koordinering, intern og ekstern samhandling og fremdrift. I første fase av programmet har Bergen kommune satt i gang tre prioriterte prosjekter:

- Overordnet utviklingsstrategi for Dokken
- Utrede og forberede etablering av utviklingsselskap for eiendommene på Dokken
- Utarbeide offentlig arealplan

Overordnet strategi gjelder sammen med andre styrende dokumenter

Den overordnede strategien vil gjelde sammen med andre styrende dokumenter. Bergen kommune har en rekke styringsdokumenter som er relevante for byutvikling. Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, Grønn strategi, Arkitektur- og byformingsstrategien Arkitektur + og Kulturstrategi er bare noen av strategiene som har stor betydning for utviklingen av Dokken. Selv om det ikke er spesifikt referert til disse i denne strategien, vil de bli brukt i det fortsatte arbeidet med Dokken.

Overordnet strategi er en strategi for alle

Selv om Bergen kommune er grunneier og vil være motoren for mye av utviklingen, er samarbeid med andre aktører nødvendig for å oppnå visjonen om en bærekraftig bydel for alle. Derfor er den overordnede strategien også rettet mot alle. Vi håper at mange aktører, både profesjonelle og frivillige, ønsker å delta i utviklingsarbeidet med små og store prosjekter, og at overordnet strategi kan gi inspirasjon og retning til arbeidet.

Proessen med å utvikle overordnet strategi

Arbeidet med Overordnet strategi for Dokken startet våren 2020 og ble intensivert høsten 2020 for å muliggjøre høring ved årsskiftet 2020/2021. Overordnet strategi er et resultat av parallelloppdrag og innspill fra en rekke samtaler og stemmer, både internt i Bergen kommune og eksternt med aktører og andre engasjert i byutvikling (se deltakelse bak i dokumentet).

Parallelloppdragene

En stor del av prosjektet har bestått av parallelloppdrag, der tre tverrfaglige konsulentteam har jobbet med Dokken. Hensikten med

parallelloppdraget var å få innspill tidlig i transformasjonsprosessen og hvordan Dokken kan se ut i fremtiden. Leveransene er en kilde til konkrete ideer, innspill og inspirasjon til hvordan kommunen kan bruke sin eierrolle strategisk og sikre at bydelen blir en aktiv og attraktiv bydel for alle. Det er en egen rapport som beskriver prosessen, resultatene og anbefalingene for videre arbeid.

Utvalgte team

Team Asplan Viak / MAD

Asplan Viak, Mad, Casagrande Laboratory, Probiz

Team Advansia / VILL

ÅF Advansia, VILL Urbanisme, Fragment AS, Willder AS, Demos Norge AS, Bouvet Norge AS og NORCE

Team Tredje Natur

Tredje Natur, Entasis, Moe, Matter

Hvordan lese overordnet strategi

Overordnet strategi er strukturert i fire deler:

- Forord, formål og struktur
- Visjon og mål
- Strategier
- Kommende arbeid

Visjonen beskriver Dokken år 2050, og beskriver hvordan vi ønsker at det skal være. De fire målene beskriver hva vi ønsker å oppnå, og definerer visjonen. Ambisjonen er at disse delene skal kunne være på plass i lang tid fremover, helst til Dokken er «ferdig». Den første utviklingsfasen på Dokken vil være rundt 2022-2030, og utviklingen er avhengig av en rekke faktorer der Bergen kommune bare kan påvirke en del.

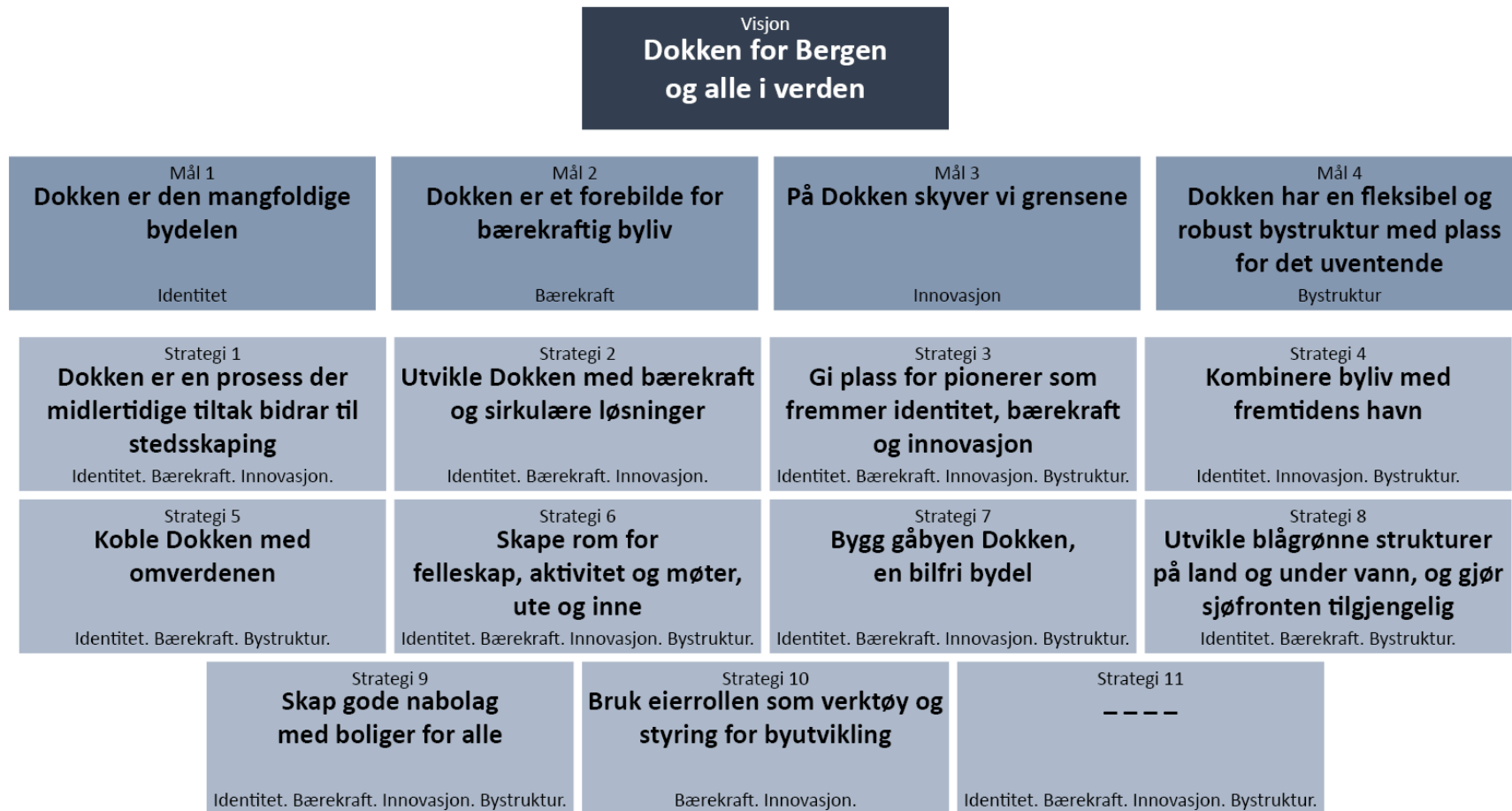
Strategiene beskriver hvordan vi skal nå målene, og gir retning, rammer og retningslinjer for det videre arbeidet. Strategiene er så detaljerte og klare som vi kan være i dag, basert på det kunnskapsgrunnlaget vi har i dag. Det betyr at det er forskjellige nivåer av detaljer om forskjellige strategier. Under visse strategier gir vi forslag til gjennomføring med eksempler på ulike tiltak. De er ment som en idébank og verken utelukker andre tiltak, eller garanterer at disse vil bli gjennomført. Strategiernes rekkefølge angir ikke hvor viktige de er eller hvor prioriterte de er. Prioriteringer mellom strategier, og konsekvensene av valgene og tiltakene, må tas opp i det fortsatte arbeidet.

Kommende arbeid beskriver hva som er neste trinn for utviklingen på Dokken, og hvordan vi vil jobbe for å komme nærmere målene og visjonen, med eksempel på forskjellige verktøy. Vi forventer at strategier og kommende arbeid må revideres hvert fjerde år for å forbli relevant, og for at ambisjonsnivået skal være like høyt under arbeidet.

Det er langt til 2050, og lett å glemme hvor raskt verden endrer seg og hvor rask teknologi og kultur endrer seg. Det er fristende å tenke at vi har en anelse om livet i 2050 eller 2070, selv om det er 30 år eller mer fremover. Men hvis vi ser tilbake på 1990 og sammenligner med i dag, innser vi endringen, og utviklingen vil ikke gå tregere. Usikkerheten med store endringer i verden og i Bergen er altså noe som må fortsette å bli håndtert i arbeidet med Dokken.

Oversikt visjon – mål – strategier

Visjonen beskriver hvordan vi vil at Dokken skal se ut og fungere i 2050. De fire målene definerer visjonen, og når vi når målene, når vi også visjonen. Strategiene beskriver hvordan vi skal oppnå dette, og gir retning, rammer og anbefalinger til arbeidet. Strategiene er ikke løsningene, men retningen. Visjon og mål sikter helt til 2050, mens strategiene fokuserer på en mer nær fremtid. De må rulleres, etter behov hvert fjerde år, og justeres slik at det er mulig å nå målene og visjonen. Strategi 11 overlater vi til fremtiden for å fylle med innhold, for å virkelig gi rom for det uventede.

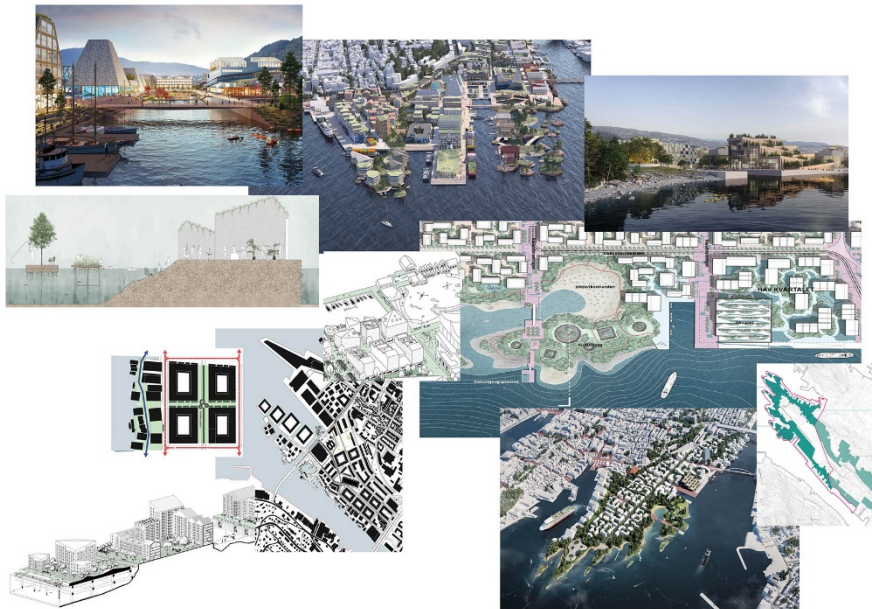

VISJON

Dokken for Bergen og alle i verden

Hvordan ser Dokken ut i 2050?

Dokken er et sted for mennesker og byliv. Her finns mangfold, og en mix av boliger og næring, som gir muligheter for liv døgnet rundt og hele året. Her er forholdene utformet for en god hverdag med høy livskvalitet, og nærhet mellom bolig, arbeide, skolegang, utdanning og sosiale aktiviteter. Dokken er den attraktive og aktive **gåbyen**, med møteplasser for nabolaget, for Bergen, Vestlandet og for verdensborgeren. Dokken er en **bydel for alle**. Her kan du bo sentrumsnært og jobbe. Dokken tar vare på interessene og behovene til alle forskjellige grupper og generasjoner. Her møtes boligbyen og Havbyen på kanten av fjorden, med en **ny sjøfront** for byen.

Det er gjennom fremtidsrettet verdiskaping, forskning, utdanning og innovasjon Dokken utvikles fra dagens godshavn til en viktig **del av Havbyen Bergen**. Dokken er en levende og grønn bydel, tilgjengelig og mangfoldig. Framtidens by bygges med **fleksibilitet**, og for flerbuk, sambruk og gjenbruk. Dokken manifesterer den bærekraftige blågrønne byen, en **nullutslippsbydel** med fokus på klimatilpasning og klimaomstilling. Dokken viser hvordan den **virkelige bærekraftige bydelen** ser ut – fra sosial, økologisk og økonomisk dimensjon.

Med Dokken bruker vi **århundrets mulighet** til å skape en bydel som er for alle, og hvor alle kan delta i skapelsen.

MÅL

Dokken er den mangfoldige bydelen

Mål 1. Identitet

På Dokken møter Bergen havet med en lang sjøfront og promenade som er tilgjengelig for alle. Her møtes boligbyen og Havbyen Bergen med mangfold i nabolagene. Byrommene gir plass til små og store bylivsaktiviteter, fellesfunksjoner og arrangementer, men de gir også plass til hverdagen.

Men Dokken er ikke bare for de som bor og/eller jobber der. Området har høy attraktivitet og sterk appell: alle vil til Dokken, uavhengig av alder og bakgrunn. Dokken har attraktivitet og muligheter for enhver smak og interesse.

Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet og Akvariet i Bergen er en pådriver for utvikling av Havbyen Bergen, regionen og Norge og inviterer hele verden. Lokaliseringen forsterkes av nærheten til Universitetet i Bergen og Marineholmen med forsknings- og kompetansmiljø for utvikling av havbaserte næringer og aktiviteter. I tillegg kommer nærheten til en rekke marine og maritime virksomheter i Bergen og regionen.

Dokken er en levende og mangfoldig bydel, og tiltrekker seg alle, uavhengig av alder, interesse, behov og ønsker. Her er det muligheter - og boliger - for alle, uavhengig av økonomi. Dokken har sin egen historie og personlighet, der bergenskarakteren og identiteten videreutvikles. Eksisterende kvaliteter og kulturminner ivaretas og resirkuleres, og det gir en sterk identitet av hav, havby, strandpromenade og havn.

Dokken er resultatet av en transparent og inviterende prosess, der tusenvis av stemmer har vært med og samskapet og deltatt i utviklingen. Dette gjenspeiles i de mangfoldige og unike miljøene på Dokken.

Dokken er et forbilde for bærekraftig byliv

Mål 2. Bærekraft.

Dokken er et forbilde innen bærekraftig byutvikling. Gjennom hele utviklingsperioden har vi et bevisst forhold til miljø, økonomi og det sosiale aspektet. Med et privilegert fortrinn tar vi ansvar for å finne løsninger med overførbar betydning, ikke bare på dagens behov, men på utfordringer vi vet vil møte oss i fremtiden. Dokken er mangfoldig og rik, robust og fleksibel, kompakt og blågrønn.

Vi fastsetter og jobber etter mål og strategier som er relevante for Vestlandet, Bergen og Dokken, men som viser effektive løsninger på globale utfordringer. Vi kartlegger, analyserer, forsker og lærer og justerer kursen underveis.

Dokken bygger på balansen mellom den kompakte og den blågrønne byen. Vi sikrer tilstrekkelig blågrønn infrastruktur for nødvendige økosystemtjenester, naturmangfold og herlighetsverdier. Byform og arkitektur har en menneskelig skala som legger til rette for livsutfoldelse og livskvalitet, og er tilpasset et klima i endring. Området utvikles med effektive og gode koblinger som prioriterer gående og syklende.

En mangfoldig og rik by er kulturelt bærekraftig. Dokken styrker byens tilbud til beboere, besøkende, bysamfunnet og regionen. Vi utvikler attraktive, inkluderende og mangfoldige urbane nabolag og lokalsamfunn.

Dokken er et godt og spennende sted å være også under transformasjon, midlertidighet er en mulighet for å skape attraktivitet og læring. I alle designprosesser ser vi etter muligheter og merverdier i arealeffektivitet, flerbruk, sambruk og etterbruk. Bygg og byform må ha en fleksibel struktur, som kan omformes og brukes til nye formål over tid.

Dokken utvikles med involvering, åpne og transparente prosesser og etterstreber forståelse og kunnskap om valg og beslutninger som tas. Samtidig planlegger og beslutter vi ikke alt i nåtid, men legger til rette for at fremtidens kompetanse, utviklere og beslutningstakere får handlingsrom.

Vi står overfor et paradigmeskifte i arbeidet med bærekraft og ikke minst klimaomstilling. Dokken er utstillingsvinduet og det eksperimentelle verkstedet for hvordan vi definerer bærekraftig byliv og viser *hvordan*.

På Dokken viser vi hvordan bærekraft ser ut i praksis! (Men vi skal også huske at vi må se fra *gøy* til *gøy*!)

På Dokken skyver vi grensene

Mål 3. Innovasjon.

Dokken er byutviklingsprosjektet der vi flytter grenser og finner løsninger som utgjør en reell forskjell. Vi prioriterer prosesser, kompetanse og samarbeid til riktig tid. Vi løser ikke krevende utfordringer med samme metodikk og tanke sett som har bidratt til å skape dem. På Dokken tenker vi nytt og annerledes og finner løsninger sammen med morgendagens kompetansemiljøer.

Kommunen i sin samfunnsutviklerrolle viser lederskap og bygger kultur for innovasjon og omstilling. Kommunen i sin eierrolle tar regi for å realisere den byutviklingen vi ønsker og trenger utfra bærekraftmålene.

Vi finner partnerskap, samarbeider og lærer på tvers av fag, disipliner og sektorer. Vi kobler på innbyggerne med sitt engasjement og skapende kraft, og har med brukerperspektivet. Vi styrker innovasjonskulturen og øker omstillingskompetansen for en bærekraftig samfunnsutvikling. Hele designvirkemiddelkassen trengs i dette arbeidet.

Pionerene på Dokken er viktige katalysatorer for omstilling, byliv og attraktivitet. Vi bruker piloter for å utforske, teste, feile, lære, forbedre og finne løsninger som tar oss dit vi vil.

Vi skaper ulike typer arenaer der innovasjon og nyskaping kan skje, og søker fremtidsorientert læring og samhandlingsverdi. Alt trenger ikke være like grensesprengende. Arenaer, lokaler og arealer for kreative krefter kan inspirere andre, og generere ideer for større nyvinninger. Vi styrker miljøene vi har, og øker fokus på det vi trenger. Utfra dette kan nye ideer og løsninger vokse frem og styrke byens og regionens verdiskapingskraft.

Gjennom innovativt privat og offentlig samarbeid bygger vi visjonen om den bærekraftige byen for alle.

Vi har høye ambisjoner for Dokken, og prioriterer partnerskap med aktører som har samme, eller enda høyere ambisjoner!

Dokken har en fleksibel og robust bystruktur med plass for det uventende

Mål 4. Bystruktur.

Dokken vil bli utviklet over lang tid. Hvis vi starter nu – 2020-2021 – kan transformasjonen fra havn bydel kanskje være fullført i 2050 (eller 2070) – selv om en by aldri blir fullført, men stadig utvikles og fornyes.

Utbyggingen av området vil pågå over lang tid, og Dokken skal være attraktiv og forlokkende fra dag en, på tross av deler av Dokken-området vil være en byggeplass til ulike tider. De første møteplassene må komme i en tidlig fase, i form av offentlige rom og arenaer, fysiske og digitale. Noen tiltak blir midlertidige i kortere eller lengre perioder, mens andre blir permanente. Dokken er ikke stedet for generisk utvikling, men stedet for innovasjon og nytenking. Ikke alt må rettes opp.

Å skape et sted kommer ikke av seg selv, men kommunen må kjenne på sitt ansvar. Ikke som eiendomsutvikler, uten som utvikler av sted, identitet og byliv. Kommunens ansvar for å koordinere bylivet inkluderer også å invitere andre og videreføre ansvaret. Det er gjennom innbydende prosesser og medskapning at det er mulig å utvikle en sosialt bærekraftig bydel.

Dette stiller høye krav til den fysiske strukturen. Det må være tydelige koblinger, både visuelt og fysisk til sentrum og Nordnes, Laksevåg, Møhlenpris og Damsgård. På Dokken må fjorden og fjellet være koblet sammen. Ankerpunkter i området bidrar til å trekke det eksisterende bylivet inn i Dokken, og er steder for nye - permanente eller midlertidige - funksjoner. Strukturen må dekke de behovene som eksisterer i dag, uten å forringe morgendagens muligheter som ikke kan vite alt om i dag. Vi skal heller ikke ta alle avgjørelsene nå. Det må være rom for ny kunnskap,

nye ideer og for at nye aktører kan delta, uansett om de er utviklere eller innbyggere. Det handler også om å være dristig nok til å gi rom for fremtidige generasjoner og for det uventede.

STRATEGIER

Dokken er en prosess der midlertidige tiltak bidrar til stedsbygging

Strategi 1. Identitet. Bærekraft. Innovasjon.

På Dokken bygger vi lokalsamfunn, nabolag og møteplasser gjennom eierskap og engasjement. Utviklingen på Dokken vil ta lang tid, kanskje 30 eller kanskje til og med 50 år, avhengig av økonomiske svingninger og markedsconjunkturer.

Det tar tid for en ny bydel å utvikle spennende områder med mangfold, kulturelle lag og høyt aktivitetsnivå. Allerede fra start jobber vi med å sette bylivet i bevegelse og jobber målrettet med å utvikle Dokken til et levende sted. Midlertidigheten er en mulighet til læring, testing og til aktiviteter som skaper opplevelser, identitet og engasjement igjennom transformasjonsprosessen.

Utviklingsfasen vil kreve arenaer, fasilitator, pådriver og koordinator for å sikre aktivitet, deltakelse og gode prosesser. Innbyggerne må synliggjøres som aktive bidragsyttere, som setter i gang ting, og som er med å teste ut.

Kommunen har god regi på prosessene og har en aktiv pådriverrolle. Sammen med profesjonelle aktører legger kommunen til rette for at frivillige og innbyggere kan delta i utviklingen, og være med å forme den nye bydelen.

ByLab

ByLab (bylaboratorium) skal være en nøytral arena for dialog, samarbeid og samskaping knyttet til byutviklingen i Bergen. Målet er økt engasjement og eierskap til prosessene i by- og stedsutviklingen. Bergen kommune har tatt i bruk konseptet som en pilot for å teste ut litt andre prosesser og metoder.

<https://www.bergen.kommune.no/bylab>

Bylivssenter og bylivscoordinator

Utviklingen på Dokken trenger både pådriver- og fasilitatorrolle for å jobbe aktivt med eierskap og engasjement, og en nøytral arena for prosessene. En Bylivscoordinator kan legge til rette for initiativer som bidrar til et mangfoldig byliv, koordinere initiativer og innbyggerdialog og være pådriver og fasilitator for prosessene. Et Bylivssenter kan fungere både som utstillingscenter for Dokken, og som Bylivscoordinatorens og ByLab sine lokaler. Et bylivssenter og en bylivscoordinator, sammen med ByLab som nøytral arena, er eksempel på gode verktøy for å gjennomføre strategien.

Referanse Team Asplan Viak / MAD m fl

Utvikle Dokken med bærekraft og sirkulære løsninger

Strategi 2. Identitet. Bærekraft. Innovasjon.

Bærekraft og sirkulære løsninger må legges til grunn for hele utviklingen, i alle prosjekter og alle bygg. I transformasjonen fra havn til bærekraftig bydel trengs et verktøy med tydelige mål, retningslinjer og tiltak som følges opp og justeres gjennom utviklingsperioden.

Vi skal teste, måle, lære og forbedre. På den måten skal vi sikre at Dokken er i forkant med bærekraftige løsninger, innovasjon og fremtidsrettet verdiskaping.

Programmet fremmer holistisk planlegging ut ifra de tre bærekrafts dimensjonene. Med konkrete mål og tiltak, sammen med metodikk for kartlegging og måling, er det et viktig verktøy for å nå ambisjonene om klimaomstilling og nullutslippsbyen, sirkulære løsninger, menneskerettigheter, økt biologisk mangfold og livskraftige natursystemer.

For å sikre transparens og eierskap til mål, arbeidsmetode og tiltak bør innholdet i bærekraftprogrammet være et levende digitalt verktøy tilgjengelig for alle, for eksempel som en digital samhandlingsportal som deler informasjon i sanntid om hvordan det jobbes med og leveres på målområdene knyttet til sosial-, økonomisk og økologisk bærekraft.

Å kunne følge målingene og effekten av bærekraftprogrammet i sanntid kan ha god innvirkning på den nødvendige kulturelle omstillingen som trengs. Som kommunikasjonskanal kan den stimulere til involvering og engasjement hos leietakere, beboere, arbeidstakere, beslutningstakere og alle andre aktører. Dette kan bidra til å akselerere den bærekraftige utviklingen av området.

Programmet må være dynamisk og må revideres jevnlig, i takt med læringspunkter og ny kunnskap. Verktøyet må også, etter hvert som prosjekter ferdigstilles, fortsette å rapportere om hvordan de ambisiøse målsettingene i bærekraftprogrammet følges opp i drift og levetid, og der kan et verktøy likt ambisjonskompasset være til stor hjelp.

Bærekraftsprogram, Ambisjonskompass og Dokkenportal

Et systematisk arbeid med mål og tiltak for bærekraftig utvikling, vil bidra til konkretisering og operasjonalisering av bærekraftmålene over tid. Teamene i parallelloppdragene foreslår å jobbe utfra rammeverket til FNs bærekraftsmål. Ambisjonskompasset til Tredje Natur er interessant å jobbe videre med sammen med Advansia/Vill sitt forslag til metodikk. Andre aktuelle verktøy til å følge opp et bærekraftprogram kan være en GIS-basert samhandlingsportal, Dokkenportalen, som gir oversikt over utviklingen av Dokken i sanntid som Asplan Viak/MAD foreslår.

Referanse Team Tredje Natur m fl, Team Advansia VILL m fl, Team Asplan Viak / MAD m fl

Tilknytning til programmer og forum som norske Futurebuilt, og tilsvarende ambisiøse europeiske eller globale programmer, kan inspirere private og offentlige aktører til å jobbe for innovative løsninger. Med Dokken som case er det muligheter til å utvikle og styrke byens og regionens rolle som pådriver gjennom samarbeid for en bærekraftig utvikling med resultater å vise til. Konkurransen inspirerer til innsats og skaperkraft og gir muligheter for økt verdiskaping og konkurransefortrinn.

Referanse Rapport Parallelloppdrag Dokken, Vurderingsgruppens anbefalinger

Gi plass for pionerer som fremmer identitet, bærekraft og innovasjon

Strategi 3. Identitet. Bærekraft. Innovasjon. Bystruktur.

Å være pioner på Dokken skal fungere som en katalysator for bylivet, og er en unik mulighet for aktører som vil etablere seg på Dokken. Men det kommer også med ansvar og forventninger til de som ønsker å etablere seg. Attraktive miljøer og funksjoner tiltrekker seg mer attraktive miljøer og funksjoner, og vi ønsker å skape en positiv spiral for utvikling på Dokken. Pionerene vil bidra til inviterende byrom og byliv, og være innovative og fremtidsrettede i stedsbygging, design og innhold. De vil hjelpe med å gi Dokken en ny identitet, men også å videreføre den bergenske identiteten.

Pionerene trenger å jobbe med flerbruk og sambruk, og gi rom for mennesker å møte. Å holde høy profil i bærekraft er åpenbart. Pionerene må vise innovasjon - både i virksomheten og i det fysiske rommet de bruker på Dokken.

Allerede i dag ser vi mange mulige steder, aktører og aktiviteter for pionerer på Dokken:

- Havkvartal for Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet og Akvariet
- Aktiviteter – permanente eller midlertidige – på Nøstetorget og ved eller under Puddefjordsbroen
- Ett Bylivssenter i Havnelageret eller ved Nøstet? Utvikling på Falcogaarden?
- Ett samfunnshus og/eller Bergen Moské? Kanskje i Gassverkshuset?
- Ungdomsskole?

Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet og Bergen Akvarium er de første pionerene

Samlokaliseringen av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet, sammen med Bergen Akvarium vil være blant Europas sterkeste marine klynger for utdanning, forskning, næringsutvikling og innovasjon og styrke Bergen sin posisjon som Norges havby. Disse aktørene trenger å etableres tidlig, og ved og gi dem en fremtredende plass blir Dokkens identitet som en del av Havbyen Bergen synliggjort. Plasseringen av disse institusjonene gir muligheter for hele verden å komme til Dokken, og bidra til byliv og mangfold. Prosessen med aktørene er allerede i gang.

Pionerer ved Havelagret, Nøstet og Puddefjordsbroen kan bli kickstarter for byutvikling på Dokken. Under broen ved Møhlenpris kan bli en dissepark, med enorme disser hengende fra broens betongstruktur som skaper aktivitet i et oversett rom, og en containerlandsby på Møhlenpriskaien skaper inklusive rammer for grønt iverksætter og kreative verksteder.

Referanse Team Tredje Natur m fl

Kombinere byliv med fremtidens havn

Strategi 4. Identitet. Innovasjon. Bystruktur.

Utflytting av godshavnen er nesten et premiss for å utvikle en mangfoldig og attraktiv bydel på Dokken. Fremtidig havneaktivitet på Dokken er et stort spørsmål som angår Bergen som havneby med også regionale, og nasjonale interesser. Hvilke andre havnfunksjoner som blir værende på Dokken, og hvor lenge, er et spørsmål som krever mer tid og utredning. Ulike havnefunksjoner har forskjellige betingelser for å bli kombinert med byliv, og deler av havneaktiviteten kan styrke byens liv. Mye av dagens aktivitet er arealkrevende med et industrielt preg. I den lange utviklingsfasen fra havn til byområde kan havnefunksjoner forbli, selv om de ikke er fullt kompatible med den endelige visjonen for området. Man må finne frem til fremtidens havneliv som kan forenes med fremtidens byliv på Dokken. På Dokken vil funksjonene som kan bli kombinert med byliv, og som gjør sjøfronten tilgjengelig, prioriteres fremfor industriell havne- og havnedrift.

Med den kunnskap og innsikten som finnes i dag, bør kommunen og havnen arbeide for å:

- Kommunen skal være aktiv pådriver for å flytte godshavnen ut av sentrum raskest mulig, og i rekkefølge/faser som er best mulig tilpasset behov for utvikling av Dokken
- Gjenværende havnefunksjoner bør i minst mulig grad medføre en arealbruk som er lukket og ekskluderende for allmennheten. Arealbruk og funksjoner må effektiviseres.

- Dyphavskai for båtene til Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet skal være areal- og funksjonseffektiv og ikke hindre menneskers tilgang til sjøfronten
- Muliggjøre en byterminal for varer, forutsatt at den kan kombineres med byliv
- Muliggjøre løsninger for «blå bybane» som en del av et fleksibelt og bærekraftig mobilitetssystem

Å kombinere havnedrift med byliv krever høy grad av innovasjon og samarbeid, men fremtidens havn vil være forskjellig fra dagens. Det betyr at Bergen beholder sin identitet som havneby mens Dokken blir ett levende område for mennesker og byliv.

Koble Dokken med omverdenen

Strategi 5. Identitet. Bærekraft. Bystruktur.

Dokken skal være en integrert del av Bergen, med visuelle og fysiske forbindelser til omkringliggende deler av byen; sentrum og Nordnes, Laksevåg, Damsgård og Møhlenpris. Bergenslandskapet skal kunne leses i både liten og stor skala. Nye allmenninger skal binde sammen den nye bydelen med den eksisterende byen, blant annet i form av klima- og kunstallmenninger. En sammenhengende sjøfront og strandpromenade er sentral for å koble Dokken til omverden. Å kunne bevege seg rundt, uten blindveier, er viktig for forbindelsen til den omkringliggende byveven.

Den visuelle og fysiske landskapsforbindelsen med Nygårdshaugen må ivaretas og utvikles videre i Dokken. Aksen sørøst og videre i retning nordvest som ender på dagens ytterkant/kai av Dokken skal være et sterkt premiss for den videre utviklingen, der den visuelle forbindelsen med Nøstet/Dragefjellet og Nygårdshøyden nærmest, og Fløifjellet og Ulrikken fjernest, blir videre forvaltet i den kommende utviklingen av Dokken. (Arbeidstittelen Dokkenallmenningen)

Den (delvis) funksjonelle og visuelle landskaps- og bylandskapsrelasjonen– med Korskirkeallmenningen i nordøst på sentrumssiden til Kirkebukten på Laksevåg i sørvest må ivaretas og utvikles videre. (Arbeidstittelen Nygårdsallmenningen / Nygårdsalléen)

I en første fase er det viktig å ha tydelige entréer til Dokken, ved for eksempel Nøstetorget, Puddefjordbroen og O.J.Brochsgate ved Nygårdshøyden. Disse vil være en slags ankerpunkter for området, liksom de tidlige pionere.

Skape rom for fellesskap, aktivitet og møter, ute og inne
Strategi 6. Identitet. Bærekraft. Innovasjon. Bystruktur.

Vi skal bygge en bystruktur som gir forutsetninger for det gode hverdagslivet med høy livskvalitet. Det skal være en fleksibel og robust struktur, som skaper rom for det midlertidige, det uventede og det planlagte. Det skal være trygge rom og arealer for fellesskap og møter, og de skal være attraktive og tilgjengelig for alle. Strukturen – og innholdet som fyller strukturen – skal med høy kvalitet ivareta bydelens behov og supplere byens behov for offentlige og private tjenester, rekreasjon og opplevelser, kultur og kunst, deltakelse og livskvalitet. Strukturen skal utgå fra den menneskelige skalaen og dimensjonen og gi herlighetsverdier for alle på Dokken.

Allmenninger er et sentralt strukturelt grep på Dokken, både som identitetsskaper og som en hyllest til Bergens historiske byplanlegging. Kunstallmenninger og klimaallmenninger vil få mange funksjoner innen sosial og økologisk bærekraft. Det er andre gode byrom og historiske bygningsstrukturer i sentrum av Bergen som vi kan bygge videre på, som gir lokalt fellesskap og tilgjengelighet for allmennheten samtidig.

Dokken skal være en bydel som er tilgjengelig for hele Bergen og verden, og det krever ekstra omsorg rundt de forskjellige skalaene for offentlig, semi-privat, felles og privat. Næringsbygg, sosial infrastruktur som skoler, byrom, boliger og sjøfronten skal være nyskapende og attraktive. En ny ungdomsskole på Dokken kan bli en pioner i Havbyen Bergen. Barnehager og skoler med fokus på sambruk og flerbruk vil være nye arenaer for møter og aktiviteter, ikke minst bland unge.

Kunstallmenning

Gjennom etablering av kunstallmenninger og byromscener skal byen kunne eksperimentere med kunstneriske uttrykk som overrasker og åpner for nyskaping, for eksempel kan lån av allmenningen gis til profesjonelle kunstnere i kortere tidsrom.

Bygg gåbyen Dokken, en bilfri bydel

Strategi 7. Identitet. Bærekraft. Innovasjon. Bystruktur.

Dokken skal være utstillingsvinduet for gåbyen Bergen, og ha en struktur og utforming som er attraktiv for myke trafikanter og muliggjør et godt kollektivtrafikktilbud. Det skal være et fremtidsrettet system med bildeling, smart logistikk og innovative mobilitetsløsninger. De som bor og jobber der skal i minst mulig grad ha behov for bil i hverdagen.

Et styrket kollektivtransportsystem må etableres tidlig for å danne ryggraden i transportsystemet, og for at folk ikke skal etablere andre vaner. Offentlig transport er nødvendig ikke minst for at næringene i Havbyen skal ha god tilgjengelighet. Utviklingen av kollektivsystemet vil måtte skje i faser, med styrket busstilbud i første omgang og med ambisjoner om bybane på lengre sikt. Videre skal potensial i "blå bybane" testes ut som supplement.

De myke trafikantene skal være i fokus, og ikke minst med tanke på at Dokken vil utvides over lang tid og med langvarig anleggsarbeid vil det være avgjørende å legge til rette for gode løsninger i anleggsperiodene for å lykkes med gåbyen. Dagens biltrafikknivå skal ikke være et premiss for mobilitetsløsningene, og gjennomgangstrafikken på Rv. 555 bør minimeres.

I dag har Dokken en viktig funksjon for gods, logistikk, transport og reiser for Bergen og regionen. Innovasjon innen disse vil være viktig, og det må planlegges og utvikles for fremtidige mobilitets- og logistikk-løsninger. Ikke alle løsninger eksisterer nå, og derfor må vi gi rom for fremtidige løsninger og ikke fjerne mulighetene.

Utvikle blågrønne strukturer på land og under vann, og gjør sjøfronten tilgjengelig

Strategi 8. Identitet. Bærekraft. Bystruktur.

Flerfunksjonelle blågrønne strukturer skal gjøre Dokken motstandsdyktig ovenfor klimaendringer, styrke økologisk bærekraft og biologisk mangfold, bidra til renere luft, vann og jordsmonn, godt lokalklima, skape gode samhandlingsarenaer og gi plass for møter, rekreasjon og herlighetsverdier.

Det gis plass til og bygges opp rause nettverk av blågrønne strukturer med korridorer og området som gir økt biologisk mangfold og synliggjør at Dokken er en del av «humlebyen». De blågrønne strukturene og løsningene skal flette sammen det som er bra og behagelig for mennesket med det som kan igjen føre til et yrende liv over og under vann. Det blågrønne nettet på Dokken må kobles til nettet på utsiden av bydelen for å skape økologiske korridorer.

De blågrønne strukturene skal også bidra til klimatilpasning.

Klimaallmenninger er et strukturelt grep som ikke bare gir gode offentlige rom og møteplasser, men også blir en del av den lokale klimasikringen. Klimallmenningene kan nyttes til utvikling av biologisk mangfold og varierte oppholds- og aktivitetsarealer for beboere og besøkende.

Med transformasjonen av Dokken har vi en unik mulighet til å gi hele Bergen tilgang til vann og sjøfront på en mer omfattende måte enn som finnes i dag. Kontakten med sjøen vil bidra sterkt til Dokkens identitet, og i alle fremtidige prosjekter skal den allment tilgjengelige sjøfronten bli prioritert. Samtidig bør man bruke tilgangen til sjøen for å styrke livet under vann, og skape en levende sjøfront etablert på biologiske prinsipper.

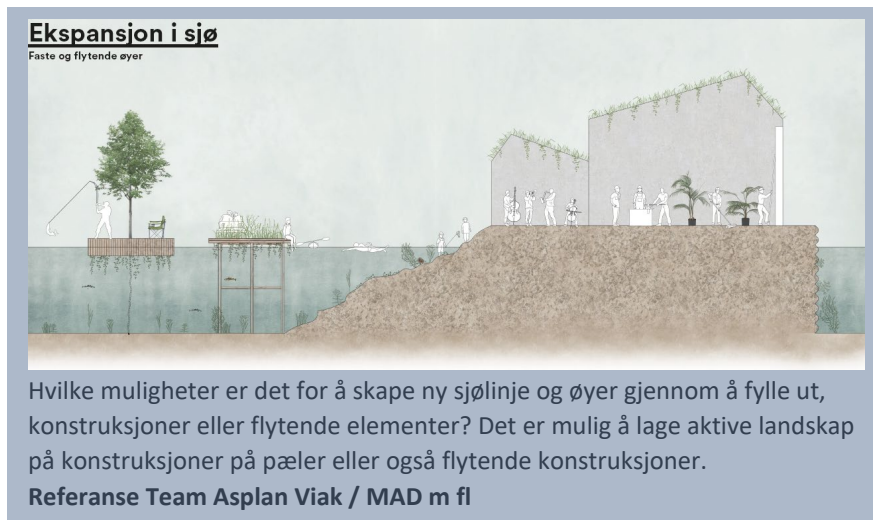
Den nye bydelen bindes sammen med den gamle ved å forlenge de eksisterende allmenningene. De nye klimaallmenningene blir en stor brikke lokal klimasikring, men fungerer også som bydelens primære offentlige byrom. Regnvannet gjøres klart i byrommet og tydeliggjør effekten av klimaendringer på byrommet vårt.

Referanse Team Tredje Natur m fl

Ekspansjon i sjø er et stort inngrep som kan påvirke miljøet og livet under vann, vannutskifting og vannkvalitet, og de historiske sporene på Dokken. Men det kan også gi muligheter i form av utvidet areal til ulike formål, styrking og utvidelse av blågrønne strukturer samt gi identitet. Samtidig sier den gjeldende kommuneplanen vår at overskuddsmasser skal benyttes på en god og samfunnsnyttig måte. Negative konsekvenser av massehåndtering skal reduseres og spredning av forurensning, inkludert plast, skal unngås.

Utfylling med bruk av overskuddsmasser, peling eller flytende konstruksjoner kan være relevante metoder for å oppnå nytt landareal.

Vurdering om man skal ekspandere i sjø, eventuelt hvor og hvordan må utredes videre. Innunder dette vil innvirkning på landskap og økologi være et viktig kriterium. Ekspansjon i sjø skal bare utføres hvis den bidrar til å nå mål og strategier som ikke kan oppnås på andre måter behandlet i arealstrategien.

Skap gode nabolag med boliger for alle

Strategi 9. Bærekraft. Innovasjon. Bystruktur.

Attraktive nabolag har rom for alle uavhengig av alder, livssituasjon og funksjonsevne. Gode møteplasser, både utendørs og innendørs og for ulike behov og aldre, er viktig for å skape gode lokalsamfunn, livskvalitet og for å forebygge ensomhet. På Dokken skal vi utvikle nabolag som gir forutsetninger for delekultur og gjenbruk, sambruk og flerbruk – vi skal vise hvordan fremtidens attraktive og inkluderende urbane nabolag ser ut. Nabolaget skal ha rik variasjon og karakter, og leve opp til målene om bærekraft og sirkulære løsninger. Nabolaget skal være inviterende for det lokale felleskapet, men også gi tilgjengelighet for allmennheten – det er viktig å balansere de forskjellige skalaene for offentlig, semi-privat, felles og privat.

Kommunen må ta et overordnet ansvar og jobbe målrettet og langsiktig for mangfoldig nabolag. På Dokken skal vi tilby boliger for alle, med varierte og fleksible boligløsninger som ivaretar ulike gruppers behov. Vi opplever at det ofte er så høye boligpriser i transformasjonsområder at det ikke er mulig å kjøpe for husstander med lav og midlere inntekt. På Dokken skal vi legge til rette for at alle uavhengig av inntekt skal kunne kjøpe og/eller leie en god bolig. Dette er en av de viktigste strategiene for å oppnå sosialt mangfold. Sosial bærekraft skal være like fremtredende som andre former for bærekraft, då de andre målene om miljøvennlig utbygging, gode og kvalitetsrike bygg og utearealer også er svært viktige.

Vi må jobbe sammen med naboer og nye innbyggere for å bygge eierskap, engasjement og nabolag med karakter og identitet. Kommunen, eller kommunens utviklingselskap, må samvirke med eiendomsutviklere og andre aktører.

At Dokken er et offentlig eid område utløser mange muligheter for utviklingsprosessen. Hvordan kan Bergen kommune bruke denne rollen for å være en pådriver for mer mangfoldige bomiljø? Hvordan kan pilotprosjekt for sosialt mangfold se ut? Kan en byutstilling bidra til innovasjon i boligsektoren og skape oppmerksomhet rundt området? På Dokken skal Bergen kommune utfordre dagens boligpolitiske verktøy for å realisere visjonen om en boligby og havby med plass for alle.

Kanskje en byutstilling?

Med en byutstilling som paraply vil Bergen kommune ha mulighet til å tilrettelegge for at et større mangfold med beboere og brukere vil kunne sette sitt preg på Dokken. Slik vil man kunne mate den nye bydelen med ideer og initiativer til innhold som skaper et rikt og aktivt byliv og en mer sosialt bærekraftig utvikling.

Referanse Team Asplan Viak / MAD m fl

Om vi i fremtiden skal bo mer sammen, dele mer, og danne bedre muligheter for at fellesskapet blomstrer, kan en nyfortolkning av klyngetunet kanskje være inspirasjon? I den urbane klyngetunet er balansen mellom å bo og jobbe avgjørende for utviklingen av bydelen

Referanse Team Tredje Natur m fl

Bruk eierrollen som verktøy og styring for byutvikling

Strategi 10. Bærekraft. Innovasjon.

For Bergen kommune som grunneier av store deler av området, innebærer dette århundrets mulighet til å ta en mer aktiv rolle i transformasjon av Dokken. Selv om det mest sentrale strategiske verktøyet for utvikling av Dokken vil ligge i kommunens rolle som planmyndighet, så vil kommunen nå ha en unik mulighet til å styre og påvirke byutviklingen også i rollen som grunneier og eiendomsutvikler.

De mulighetene som ligger i eierrollen, skal kommunen bruke aktivt for å sikre kvalitet og fleksibilitet gjennom hele plan- og utviklingsperioden. Videre blir det viktig å bruke eierrollen til å forvalte og utvikle eiendomsressursene på en forsvarlig måte til fellesskapets beste, og som fremmer bærekraftig byutvikling både i økologisk, sosial, og økonomisk forstand.

For å ta en mer aktiv og strategisk eierrolle, skal Bergen kommune etablere et utviklingsselskap som et strategisk verktøy for gjennomføring av ønsket byutvikling. Et utviklingsselskap vil være et virkemiddel for å sikre og styrke gjennomføringskraft i transformasjon av Dokken, og være en pådriver for engasjement og fremdrift under hele plan- og utviklingsprosessen, samtidig som det sikrer den nødvendige økonomiske avkastning som havneløsningen forutsetter. Etablering av et utviklingsselskap på Dokken gir bl.a. muligheter for:

- Større og styrket gjennomføringskraft og effektivitet
- Pådriver for engasjement, fremdrift og endringsvilje
- Øke mulighetene for samarbeid med offentlige og private aktører
- Profesjonalisere og øke kommunens kompetanse som eiendomsutvikler

- Skille kommunens rolle som myndighetsutøver fra rollen som grunneier
- Forsvarlig risiko- og økonomiforvaltning

- - - -

Strategi 11. Identitet. Bærekraft. Innovasjon. Bystruktur.

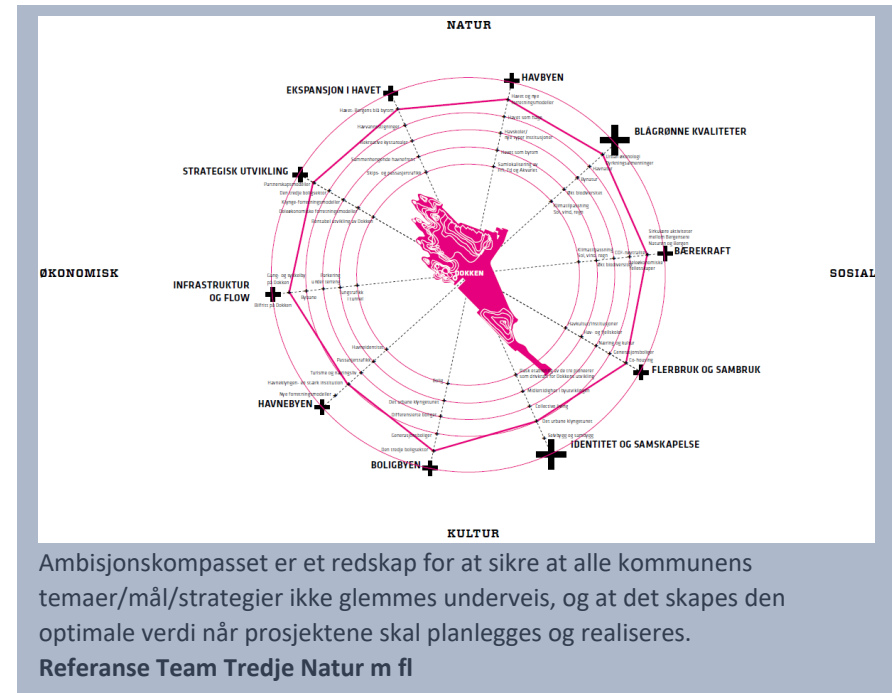
På Dokken ønsker vi å gi rom for det uventede, for det vi ikke vet noe om akkurat nå. Vi ønsker å gi rom for fremtidig kunnskap og fremtidige generasjoner. Dette gjør vi blant annet ved å la en strategi være tom. Det vil bli supplert av noen andre, en annen gang. Kanskje om 6 måneder, om 4 år eller 10 år. Dette er vår klare melding om at det på Dokken må være plass til ukjente ting og for x-faktorene, både under transformasjonen og når Dokken er fullt utviklet.

Kommende arbeid

Overordnet strategi for Dokken skal etter planen vedtas av Bystyret i april 2021. I forbindelse med vedtak trengs det også beslutning om neste tinn i utviklingsprogrammet for Dokken. De neste trinnene i utviklingen av Dokken kan være:

- Utvikle en handlingsplan for å konkretisere arbeidet med mål og strategier. Handlingsplanen skal sikre gjennomføring av strategiene og inneholde tiltak.
- Utvikle et program for bærekraft og sirkulære løsninger
- Undersøke og utvikle indikatorer og verktøy for å måle og følge opp at utviklingsarbeidet bidrar til å oppnå mål og visjon
- Undersøke hvordan ambisjonskompasset kan brukes basert på overordnet strategi
- Start arbeidet med stedsskaping og midlertidighet, og en medvirkningsprosess som går parallelt med det formelle plan- og utviklingsarbeidet, og der man skaper berøringspunkter mellom begge
- Undersøke former for utviklingsarbeid og læringskultur; å teste, feila og lære for å skyve grensene for det som er mulig i dag

Vi forventer at strategier og kommende arbeid må rulleres hvert fjerde år for å forbli relevant. Att rullere betyr at en plan blir revidert, og at forslagene til endringer blir lagt ut til høring/offentlig ettersyn før de eventuelt blir vedtatt.

Ambisjonskompasset er et redskap for at sikre at alle kommunens temaer/mål/strategier ikke glemmes underveis, og at det skapes den optimale verdi når prosjektene skal planlegges og realiseres.

Referanse Team Tredje Natur m fl

Høringsutkast 07.01.2021

Deltakelse

Prosjektgruppe

Stina Pettersson

Laura Ve

Marie Mildestveit

Knut Andreas Knutsen

Laila Sandvik

Finn Wetteland

Øivind H Støle

Inviterte til intern ressursgruppe Bergen kommune

Næring, Eiendom, Strategisk eiendomsforvaltning ved Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom

Bolig og områdesatsing ved Byrådsavdeling for arbeid, sosial og bolig

Kunst og kulturutvikling, Likestilling og mangfold ved Byrådsavdeling for kultur, mangfold og likestilling

Plan- og bygningsetaten, Bymiljøetaten, Byantikvaren, Byarkitekten, Vann- og avløpsetaten, Klimaetaten ved Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling

Strategi, utvikling og utredning ved Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett

Folkehelse og frivillighet ved Byrådsavdeling for eldre, helse og frivillighet

Inviterte til ekstern ressursgruppe

Bergen næringsråd

Bergen havn

Statsbygg

Havforskningsinstituttet

Fiskeridirektoratet

Akvariet i Bergen

Visit Bergen

Bergen sentrum AS

Vestland fylkeskommune

Bergen ateliergruppe

Bergen Byliv

Velforeninger Damsgårdsundet, Laksevåg, Nygård vel, Møhlenpris vel,

Nygårdshøyden vel, Sydnes og Nøstet vel

Borettslag Torborg Nedreaas gt 18-20 og Bredalsgården AS

Bergen moské

Ungdomsrådet

Eldrerådet

Kommunalt råd for personer med funksjonsnedsettelse

Referanser

Lenke til teamenes rapporter i parallelloppdraget:

<https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/tema/dokken/strategi/parallelloppdrag/parallelloppdrag-for-dokken-er-levert>

Lenke til rapporten om parallelloppdragene på Dokken med vurderingsgruppens anbefalinger:

<https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/tema/dokken/strategi/parallelloppdrag/les-oppsummerende-rapport-for-parallelloppdragene-for-dokken>

Lenke til ekstern utredning om selskapsmodell for utvikling av kommunale eiendommer på Dokken:

<https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/tema/dokken/sistenytt/anbefaler-as-pa-dokken>

For mer informasjon:

- YouTube: Dokken - Bergen kommune
- facebook.com/UtviklingDokken
- bergen.kommune.no/dokken